

5500

7N.
1750, 29 a
21

DE
DOCTRINA
PRVDENTIAE CIVILIS PV-
BLICAE IN ACADEMIIS,

PRO LOCO

IN
AMPLISSIMA FACVLTATE PHILOSOPHICA
OBTINENDO

AD D. 30 SEPTEMB. A. MDCCL.

PRIMVM

DISPV T A B I T

M. GOTTLIEB SCHVMANN,
GORLIC. LVSAT.

LIPSIAE,
APVD GEO. WILH. POUILLARD.

TO THE
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE

RECEIVED
MAY 10 1880

UNIVERSITY OF CAMBRIDGE

A
MONSIEUR
LE COMTE
HENRI ADOLPH
DE REDER,
BARON DE KRAPPIZ, ET SEI-
GNEUR DE BERG &c.

MOUSIEU
LE COMTE
HENRI ADOLPH
DE REUDER
BARON DE KRAFFT ET SEE
COMTE DE BEUD

MONSIEUR,

Sous quelque idee que Vous vous offriez à mon Esprit Vous me paroissez digne d'eloge. Votre merite personel est distingüé par les lumieres de l'Esprit et la Droiture du coeur, par les manieres aimables qui Vous gagnent les coeurs, par la grandeur d'ame, qui Vous caracterise, par l'application infatigable aux Etudes qui Vous menent aux affaires d'Etat. Voilà, MONSIEUR des Obiers suffisans pour Votre Panegyrique: Mais le

sentiment de mon insuffisance me fait renoncer à une telle entreprise. Ce qui m'est permis d'étaler ici, ce sont les généreux et constants sentimens de bonté dont Vous avez daigné m'honorer pendant Votre séjour à Leipsic. Ce n'est pas MONSIEUR par un jugement trop flatteur pour mes talens que je Vous dedie cet essai d'une carrière que nous avons courue avec plaisir. C'est uniquement le desir de VOUS donner une preuve publique de ma reconnaissance et du dévouement infiniment respectueux avec lequel je suis

MONSIEUR

Le Vôtre,

GOTTLIEB SCHVMANN.

CONSPECTUS
DISSERTATIONIS.

- §. I. Doctrina academica variis obnoxia est iudiciis.
- §. II. Quod et Doctrinae de Prudentia ciuili publica accidit,
- §. III. Quid sit Doctrina prudentiae ciuilis publicae.
- §. IV. Indoles Prudentiae ciuilis publicae exponitur.
- §. V. Ambitus illius in sensu latiori declaratur:
- §. VI. Vt et in sensu strictiori.
- §. VII. Quaestio incidens de differentia huius Doctrinae a reliquis, et de Facultate ad quam proprie eius tractatio spectat discutitur.
- §. VIII. Necessitas et vtilitas huius Doctrinae in Academiis vindicatur.
- §. IX. Obiectiones contra hanc doctrinam motae diluuntur, et quidem I. quoad docentes.

§. X.

§. X. - II. quoad Doctrinam.

§. XI. - III. quoad Methodum.

§. XII. Iudicium de quibusdam novis institutis extra Academias ratione Doctrinae politicae.

§. XIII. Quaedam Confectaria ex his principiis proponuntur, & nonnulla impedimenta quae huic doctrinae in Academiis obstant recensentur.

Q. D. B. V.

§. I.

Magnus quidem hodie ingeniorum prouentus, nec vllum doctrinae genus existit ingenuis liberalibusque animis dignum, quod Academiae non euehant et ornent. Graues tamen quandoque audiuntur querelae de eo, quod iuuenes, flos atque spes Patriae, his sapientiae palaestris egressi, cum ad rerum argumenta tractanda nunc accedant, in alium quasi orbem delatos se existiment, et ea non raro ignorent, quae ad vitae ciuilis usum faciunt. Unde profluat ista fundi nostri calamitas, et quo iure, quave iniuria haec moueantur querelae excutere, nec instituti ratio permittit, nec inuidia res caret.

A

Occur-

- a) Legas modo quae hac de re, non infima plebs, sed praestantissimi et πολιτικώτατοι Patriae nostrae Viri, monuerunt, in literis ad ill. MOSERVM datis, quae extant, in der wiederhohltten Nachricht von einer Staats- und Canzeley-Academie à p. 28 - 39.

Occurrunt vtique et docentium et discipulorum lapsus, non exagrandi tantum, sed et serio emendandi. Cautè tamen in Academiis earumque doctrina accusanda procedendum, nec temere sententiam pronunciandam, nec institutis imputanda esse quae hominum sunt vitia, iure existimo.

§. II.

Quae omnia, vti exemplis ex vniuerso scientiarum campo petitis comprobari possent, ita nonnulla hoc loco de Historiarum, Prudentiae ciuili et iuris publici studio monenda essent. Peruet egregie harum literarum in Germanorum Academiis cultura, variis tamen ea excipitur iudiciis, nec desunt qui existimant, quod in tanto earum flore docentes aequè ac discipuli haud raro a vero aberrant scopo, pauci ad metam pertingant.

Quas dum tacite mecum reputo querelas, dignum hac cathedra argumentum mihi visum est, nonnulla de *Doctrina Prudentiae ciuili publicae in Academiis placidae Eruditorum* disquisitioni submittere. Arduum autem atque difficile cum sit argumentum, nec cuncta quae de eo dici possunt complecti permittat commentationis academicae ratio; Praeterea cum Viri docti et vsu periti praeclearè iam de ratione huius doctrinae egerint^{b)}; de eo nunc tantum

b) Sic v. g. Varia huius generis collegit olim et iunctim edidit, H. CONRINGIUS, de studio politico bene instituendo egit quoque BOECLERVS in Epistola ad OTTONEM GROOTEN Bibliographiae historico-politico-philologiae praemissa, SVLZITIVS vel potius J. G. CVLPIVS de studiis academicis iuuenis nobilis rite ordinandis quoque egit, et ampliore adhuc apparatu J. H. BOSIVS in eleganti de comparanda Ciuili prudentia libello. E recentioribus nonnulla huc spectantia extant, apud Auctorem *der Klugheit zu leben und zu herrschen*, in 8v. p. 12 seq. MOSERVM in *der Anleitung zum Studio iuris junger Standes und anderer Personen* p. 104 seq. et ANONYMVM GALLVM qui scripsit: *Essai sur l'Education de la Noblesse*, T. II. p. 280 seq. edit. Paris. d. a. 1748.

tantum sollicitus ero, vt temporum nostrorum ratione habita, faciem praesentem huius doctrinae quodammo-
do adumbrem, illam quando opus est vindicem, et quae
longa dies et multiplex vsus me hac in arte docuit subin-
de inspergam, et eruditorum disquisitioni ac censurae
submittam. Non ambitiose conquisitis autorum testi-
moniis, doctrinae ostendendae causa, pugnabo; ea tan-
tum asseram quae ad firmandas rationes meas facere vi-
dentur. Libera caeterum, quae Reipublicae literariae
adhuc est felicitas, modesta tamen voce, in hac discepta-
tione vtar. Faxit Deus feliciter quo et haec scriptio ce-
dat in ipsius gloriam, proximi, nostrumque emolumen-
tum!

§. III.

Iam autem ante omnia declarandum esse existimo;
quid per *doctrinam prudentiae ciuili publicae in Academiis* in-
telligam. Varia enim huius vocis est notio, adeo vt
hodie nonnulli omnes illas scientias sub ea complectan-
tur, quibus opus est illis qui ad ciuilia negotia tractanda
animum adpellant. Hinc et omnis Philosophiae pra-
cticae, Historiarum, Iuris Naturae et Gentium et publici
studia vna cum iis quae proprie ad Politicam spectant huc
transferunt. Alii vero in sensu strictiori per prudentiae
ciuili publicae doctrinam illam tantum Prudentiae par-
tem intelligunt, quae expendit quomodo per media ma-
iestatica ciuitatis salus prudenter promoueri possit. Quae
significatio cum nostra aetate, qua singulae disciplinae cu-
ratius distingui ceperunt, cum et frequens sit, et institu-
to nostro conueniens, ea quoque vt plurimum vtar, ita

A 2

tamen,

c) Apud Graecos accipiebatur generaliter pro illa disciplina quae actiuas
Oeconomicam, Ethicam, Rhetoricam sub se complectitur. Romani ad-
debant Iurisprudentiam, Vid. HERTII *Elem. Prud. civ.* §. 3. p. 5 seq.

tamen, vt subinde ad alteram quoque respiciam. Per Prudentiae ciuilis publicae in Academiis doctrinam, illam itaque intelligo *status publicae scientiam, cuius ope non solum belli pacisque negotia, rationes, et consilia intelligimus, et diiudicamus; sed et animus ita praeparatur, vt data occasione in ipsis rerum argumentis prudenter et utiliter versari possit.* Vtrumque itaque doctrina nostra complectitur et Theoriam et Praxin, quarum alteram haecenus neglectam fuisse conqueruntur plerique.

§. IV.

Facile ex his quae diximus *indoles doctrinae* conicitur, quippe quae ita comparata est, vt ad eos potissimum spectet, qui vel nascendi sorte, vel suo parentumve voto ad Reipublicae gubernacula aliquando destinantur, et in publica administratione cum laude versari volunt. Reliquis tamen in priuata conditione constitutis insignem quoque operam praestat hoc doctrinae genus. Omnibus nimirum vt iura, officia, curas Principum rite ponderare, bonique ciuis pro temporum ratione officium explere addiscant. Inter eruditos Jctis inprimis prodest haec doctrina, vt statu qui Legibus regitur accurate cognito, in prudentia consultatoria, iudiciaria et legislatoria probe versentur. Historicis autem haec doctrina illud praestat, vt iustus ex factis & rerum narrationibus capiatur fructus, et historia ab illis *λεπτολογίας* quibus quandoque scatet, purgetur et vere fiat pragmatica. Ea porro huius doctrinae est indoles vt praeter animi bonitatem^d et doctrinam ex institutione libris et conuersatione

d) Praeclare de animi dotibus quibus instructus esse debet, qui ad ciuilia negotia animum adiicit, egit *de la Sarraz du Franquesnay* in eleganti libello qui sub titulo: *Le ministre public*, Amstelod. 1731. 12. prodit 2 p. 138 - 185.

ne hauriendam, ingenium desideret practicum, quod ciuile vocant, et vsum praeterea rerum. Quae tria quando concurrunt perfectam demum efficiunt doctrinam politicam qualem ciuitatis et aulae negotia postulant. Ast quia plerumque in Academiarum umbra non concessum sit, vt in vno homine tria haec sororio vinculo connexa reperias, hinc graues illae de prudentiae civilis publicae doctrina doctoribusque academicis querelae, et vt in omni doctrina inter dogmaticos et pragmaticos exagitationes. Tandem ea quoque huius doctrinae est indoles, vt quia tota in agendo consistit, ab vniuersalibus statim ad singularia tendat; quod olim iam vidit *Philosophus* e, quando ait: ἔδ' ἐστὶν τῶν καθόλου μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα, γνωρίζειν, πρακτικὴ γὰρ ἡ δὲ πράξις περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, διὸ καὶ ἐνίοι ἐκ εἰδότες, ἐνίων εἰδόντων πρακτικώτεροι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οἱ ἐμπειροί. Profluxit inde procul dubio illud, in quo ab alijs reprehensus est: τῆς πολιτικῆς ἐκ ἔσειν οἰκείος ἀμφοτέρας ὁ νέος f: addita ratione, ἀπειρος γὰρ τῶν κατὰ βίον πράξεων g.

§. V.

Satis de *indole*, ad *ambitum* progredior, qui late patet factum inde est vt nonnulli, quod iam monui, prudentiam

A 3

tiam

- e) L. VI. *Ethic. Nicom. c. 8.* Neque vniuersalium tantum prudentia est, sed opus est vt singula etiam cognoscat, est enim actiua et actio circa particularia versatur: Hinc fit vt nonnulli nescientes nonnullis scientibus sint actuosiores, et in reliquis qui sunt vsu periti.
- f) L. I. *Ethic. Nicom. c. 3.* Politicae domesticus auditor non est iuuenis.
- g) Est enim actionum quae in vita versantur imperitus: quod effectum rationibus prolixè defendit MEYERVS in Anal. ac Exposit. Arist. Eth. ad Nicom. p. 25 seq. Caeterum de reela et solida institutione etiam in iuuentute ad vitae ciuilibus officia egit cl. VOCKERODT in Consultat. de civ. prud. studio.

tiam ciuilem publicam in laxiori significato adeo extendant, vt omnes illas scientias sub ea complectantur, quibus opus est iis qui publicis negotiis se immergere volunt. Designarunt alii varie hunc ordinem, mihi in ipsa praxi placuerunt ea, quae ill. SCHMAVSIVS recte hac de re monuit, quando ait ^h, vt solidam status publici Europaei notiam consequaris opus est, vt intelligas I. *Iuris Naturae et Gentium principia*, cum Iuribus et Praetensionibus Principum, doctrinam de natura et obligatione foederum et conuentionum, Iura Legatorum, modum tractandi negotia publica. II. *Principia prudentiae publicae et artis regnandi generalia*. III. ex arte *geographica*, situm et bona naturalia regionum Europaearum IV. ex *Historia* illam quam *pragmaticam* vocant, quae novissima cum antiquis componit, Praetensionum foederum et conuentionum rationem habet. Inprimis autem necessaria est belli ob successione[m] hispanicam, et illius inter gentes septentrionales conflati, addo et belli de Sanctionis pragmaticae formula gesti historia. Tandem V. opus est *et fines et rationes* intelligas quas *Interesse* Principum vocant tam in genere, quam in specie; quae cognitio in interno et externo Ciuitatum habitu, in Commercio, viribus, defectibus cuiuscunque status fundatur. En late patentem disciplinarum et scientiarum campum, quem si sollicitate decurras, in laxiori significato prudentiam ciuilem publicam acquirere poteris.

§. VI.

Sed dispiciendum nunc quoque de ambitu huius doctrinae in strictiori sensu sumtae. Merito tunc pro parte

^h) in libello: *Einleitung zur neuesten Staats-Wissenschaft von Europa*, in 8. p. 7. Concordant cum his maxima ex parte quae habet *de la Sarraz du Franquesnay* lib. cit. a p. 91 - 133.

parte Prudentiae habetur eiusque nexus, mea quidem sententia, optime ita demonstratur. Prudentia in genere est *habitus consultandi cum de fine in negotiis nobis proponendo, tum de mediis eligendis* i. Dispersitur Prudentia & quidem civilis in *politicam* et *oeconomicam*, vtraque in *priuatam* et *publicam*. Prudentia civilis publica itaque ea est Prudentiae pars, quae ex probe cognita natura status ciuitatis salutem eius publicam mediis maiestaticis in salutem singulorum promouendi rationes demonstrat. Diuiditur in *generalem* et *specialem*, quarum prior in omnibus ferme libellis philosophicis proponitur, altera vero e sphaera publica doctrinae academicae adhuc exulare dicitur. Vtilissima porro est illa Prudentiae civilis publicae diuisio in Prudentiam *dominationis* et *imperii*, quarum illa maiestati iura sua salua seruat, haec ad *utilitatem Ciuitatis publicam* adhibetur. Porro quia Philosophus Oeconomiam quoque ad prudentiam retulit, hinc et eam hodie nonnulli cum principiis politicis connectunt, magis tamen eorum mihi placet methodus qui Prudentiam *oeconomicam publicam* in Politica doctrina retinendam quidem existimant; Oeconomiam autem priuatam ab ea seungunt, ob argumenti amplitudinem. Quo et spectare videtur nouum illud in quibusdam Academicis Professorum Oeconomiae institutum k. Et quia supra demonstrauius in definienda Prudentia civili publica,

Poli-

- i) Sequimur hic maxima ex parte Principia Praeceptoris nostri b. RÜDIGERII, quae et in Systemate philosophico, et in libello: *Klugheit zu leben und zu herrschen*, in 8vo. proposuit, vt et illa quae excell. MÜLLERVS noster, Philosophus vere pragmaticus, hac de re in Systemate philosophico, docuit.
- k) Certant nostra aetate laudabili prorsus conatu, et imitatione digno *Suorum eruditi* in excolenda Oeconomia priuata et ad vsum publicum transferenda. Quid apud nos in hoc negotio agatur *Diaria* illa *oeconomica* quae frequenter nunc procedunt, satis loquuntur.

Politicum ex probe cognita natura status ciuitatis, media promouendi salutem Ciuitatis depromere, hinc post magis excultas artes disciplina aliqua innotuit a Geographis et historicis quondam culta, quae sub *Notitiae Rerumpublicarum* nomine caput nunc extollit, quaeque in *perspiciendis rationibus versari dicitur quibus singulae ciuitates reguntur*¹. Cum itaque haec scientia admodum coincidat cum prudentia ciuili publica speciali et specialissima, fieri omnino potest, vt si iusta eius instituatur cultura illa tandem pereat opinio; Prudentiam ciuilem publicam specialem e sphaera doctrinae academicae exulare. Sunt qui et alias prudentiae ciuilis publicae species effingunt; v. g. *Prudentiam publicam exemplarem*, quae ideam boni Principis, Legati, Consiliiarii etc. repraesentat; porro *Prudentiam publicam statistiam*, quae extraordinaria et subita promouendae vtilitatis media, vulgo *Coups d'Etat* dicta, expendit. Ast quia prior in prudentia publica generali, altera in prudentia publica dominationis commode pertractari potest, non opus esse existimo vt entia praeter necessitatem multiplicemus. Atque haec proprie ad ambitum prudentiae ciuilis publicae in sensu stricto spectare mihi videntur.

§. VII.

Incidenter hac occasione prolabor ad quaestiones de differentia huius disciplinae a reliquis, et de facultate ad quam proprie eius spectat tractatio in Academiis.

Differt

1) Vid. EV. OTTONIS *Notit. Rerumpubl. p. I. Vindicias huius disciplinae contra NEMEZIUM* scripsit cl. ASSMANNVS in *Dist. Lips. a. 1735.* habita, contra ill. GLAFEVVM cl. ACHENWALLIYS in *Dist. Göttingae a. 1748.* proposita. Caeterum nondum adaequate docuerunt eruditi quid proprie per *Notitiam Rerumpublicarum* sit intelligendum, ni- reque variant in designandis eius limitibus et fine.

Differt autem disciplina nostra omnino ab *Historia pragmatica*, quae quamuis etiam ad euentuum consilia et causas respiciat, rationes tamen generales et speciales quibus in regendis ciuitatibus utimur, non ex instituto expendit sed applicat. Porro disciplina nostra distincta est a *Iure gentium publico vniuersali et particulari*, licet plerumque a scriptoribus politicis olim haec coniunctim proposita deprehendamus. Omnes enim hae disciplinae versantur quidem circa Civitatem eiusque salutem promouendam sed diuerso respectu, et quia manus adiutrices sibi invicem porrigunt, facile confusio in iis enascitur, in quibus tamen sunt distincta. Aliud enim est inquirere an aliquid *iussum* sit in Ciuitate h. e. an saluis Legibus fieri possit, aliud an sit *utile* h. e. an conducatur, et expediat Reipublicae, et statui sit conforme; id quod ex regulis prudentiae uti alterum ex Legibus diiudicandum est ^m. Ad quaestionem inter *JCtos* et *Philosophos* agitam, quibus proprie Prudentiae ciuilis publicae tractatio competat? quod attinet: *BODINVS* quidem alii- que ⁿ cum eo existimant *JCtos* vnice in hac doctrina ante signatos habendos, *Philosophos* vero ea in re plerumque esse fungos. Sed ineptiunt cum *BODINO* qui ita

B
cen-

m) Casterum necesse est ut singula haec conjugat prudentiae ciuilis publicae cultor, quippe quae indivulso nexu cohaerent.

n) Inter quos et *HYBERVM* deprehendo, qui, ut nuper *KEFFELIUS* Prof. Helmst. in Programmate de *Momento Philosophorum in Ciuitate ad Huberum de Iure Civ. L. II. Sect. II. c. 5. P. 43.* docuit, existimat olim quidem egregium Philosophorum in Ciuitate usum fuisse, quippe qui & sacris praefuerint, et in condendis LL. ciuitatibus profuerint; sed hodie vtrumque pertinere vel ad Theologos vel ad *JCtos*, hinc exiguum hodie Philosophorum in Ciuitate usum esse. Sed falsam esse Huberi thesina ostendit strenueque vindicat Philosophos cl. *KEFFELIUS*,

consent. Non nego quod Jcti qui plerumque in administranda Republica versantur, optima gaudeant occasione in excolendo hoc studiorum genere, quod maximum quoque ipsis praestat usum, quare etiam κατ' ἐξοχήν Politici vocari volunt. Sed id quoque negandum non est, quod haec ipsa doctrina a Jctis admodum frigide fuerit pertractata, quodque in interpretandis applicandisque LL. romanis magis ingenium exercuerint quam in politicis, quae non raro in callidis astutiis quaesuerunt. Hinc quia illa, quae de Ciuitate ex rationis et Historiarum lumine disputari solent, more maiorum plerumque in Philosophorum cathedra tradi solent; merito *Philosophorum Ordini* praestantissimae disciplinae tractationem et cultum vindicamus. Quod et peculiaris in plerisque *Academiis Politices Professio* satis ostendit. In eo tamen et quidam e Philosophis peccare mihi videntur, quando illo Platonis effato tumidi: Tum demum Respublicas fore beatas cum et Philosophi regnarent, aut reges philosopharentur, Jctos in hac arte aliosque nimis contemnunt, et monopolium quasi huius doctrinae affectant. Singula enim haec quae hucusque

- d) Ne gratis haec dixisse videar, verba b. BÜHMERS in *Iure publ. vni.* Part. gen. c. 3. in nota audiamus: „Fatendum utique est Jctorum ineptiam in causa fuisse quod disciplinam Iuris publici vniuersalis sibi vindicauerint Politici. Cum enim Jcti putarent, tantum ad forum suum spectare quae Iuris romani sunt, adeo ut etiam Ius publicum particulare ad Politicam quidam traherent, et Jctis desuper quaestionem mouerent; Politici hanc juris partem tanquam derelictam occuparunt, quod et scholastici Theologi in ea Iuris naturae parte fecerunt, quae priuata hominum dirigit negotia &c. &c. Ratio accipit autem ex aduerso Jcti dum Iuris Naturalis et Gentium ut et Iurispublici vniuersalis et particularis culturam vnice nunc sibi vindicare videntur, multa ad se, quae nullum cum Iure nexum habent.

disputauimus ita sunt comparata, vt vel *maius* vel boni ordinis causa tantum sint constituta, in ipsa enim Eruditionis sphaera, et inter vere Eruditos et sapientes omnino exulat illud finium regundorum iudicium et qui nimis subtiliter aut acriter hic pugnant vel logomachias aut paedantismi notam incurrunt, meritoque ridentur ab iis, quibus res ipse et felix doctrinae experientiaeque connubium magis curae cordique est, quam inania de methodo et scientiarum limitibus litigia, aut titulus et reditus. A quocunque autem praestantissimae huius disciplinae tractatio demum suscipiatur, non curiositatem desultoriam querendam esse censemus; sed vt praesentia accurate perspicere, recte de illis iudicare, futura ex praeteritis et praesentibus callide conijcere, patriae cauere de malis, prospicere de bonis, ad incerta denique vigilare possis p.

§. VIII.

Tam praestans itaque tam necessaria et utilis cum haec sit prudentiae ciuili publicae doctrina, multorum elogijs iam condecorata, non immerito queritur an ipsi in Academijs adhuc locus sit relinquendus? Et otiosa omnino videri posset questio nisi fuissent qui inique ea de re iudicassent. Ingenue fateor quod si ad prima Academicarum incunabula ascendas, vel nulla vel parum uenusta in illis disciplinae nostrae facies tibi occurrat. Iamdudum autem obseruarunt Viri eruditione et acumine pollentes, Academijs olim magis in ficta illa Hierarchia stabilienda laborasse, quam ad verum Ecclesiae Reipublicae et Literarum usum respexisse; Clerique ratio-

B 2

nes

p) Conf. ER. OTTO c. l. p. 5.

nes postulasse vt uera Politices Principia ignorarent Laici, ne intelligerent Papatum esse Rempublicam in Republica q̄ Post repurgata autem diuino beneficio à Luthero sacra, vt in alijs scientijs ita quoque laetior Prudentiae civilis in Academijs enituit facies, et siue ambitione affirmare possumus, post egregios Conringii, Bossii, Hertii aliorumque labores, et redditam Academijs philosophandi libertatem hanc gloriam Protestantium Academijs vnice deberi, quod neglectam disciplinam in Musarum sacra reduxerint, reuocatam coluerint et ornarint.

Non desunt tamen et in Romano-Catholicorum Academijs qui laudabili opera ad excolendam hanc doctrinam nunc accedunt^r. Nec immerito cum enim Academiae non Ecclesiae tantum, sed et Reipublicae seminaria sint, profecto non video qua ratione illa doctrina carere queant, quae publicorum negotiorum formas, publicaeque administrationis modos exponit, docetque quomodo ciuitas opibus firma, copijs locuples, gloria ampla et virtute felix praestari possit. Optandum modo esset, vt Viri et ingenio et vsu praestantes frequentiores

q) Vide quae ea de re habet ill. THOMASIVS in Cautelis circa Praecognita Iuris C. XV. §. 4. et HEINECCIUS in Historia philosophica p. 267.

r) Quod vel illa GUIDONIS FERRARIJ S. I. Eloqv. Prof. in Vniuers. Braydeni de Politica arte Oratio comprobatur, dicta Id. Ian. 1750. et edita curante Com. Val. Vonk. Neomagi 4to vid. noua Lit. Lips. germ. n. 73. p. 65. Quibus vero principijs eruditi in Italia politicis nunc vtantur, legas in cl. LVDOVICI ANTONII MYRATORI Trattato della publica felicità oggetto de buoni Principi in Lucch 1749. 8vo, atque expendas in quantum differant ab illis Scipionis Amirati, Scipionis Claramontii, Lud. Sepralii, Zuccoli &c. aliorumque Italicorum placitis politicis.

tiores ad colenda et tradenda haec studia manum ad-
mouerent, nec vlla enim quandoque in systematibus
philosophicis et Collegiis tam sterilis ac illa de ciuili
prudencia publica tractatio. Excoluerunt quidem re-
centiores Eruditi plerasque scientias philosophicas, sic
v. g. CARTESIVS, GASSENDVS, aliique Physicam
WOLFIVS Metaphysicam, GROTIVS, PVFFENDORF-
FIVS, THOMASIVS, MVLLERVS, Ius Naturae THO-
MASIVS Ethicam, LOCKE, GROVSANZ, RÜDIGERVS
Logicam miris accessionibus adauxerunt, pauci autem
ex Philosophis sunt qui nostra aetate *Politicum* studium //
ornarunt, laborantique disciplinae manus auxiliatrices
adhibuerunt. Haud leue autem ex neglecto eius cultu
ad omnes quas vocant Facultates retundat damnum, &
Philosophi quidem quando nimis frigide in eius cultu
versantur, eam vel formulis artificialibus aut conce-
ptibus metaphysicis includunt, et Platonis ciuitates no-
bis quandoque effingunt, aut nimio rei literariae appa-
ratu eam onerant vitaeque ciuili parum commodam
reddunt. Theologi: quando pro scopi ratione huius
disciplinae vsum negligunt, nec articulum de Magistratu //
de Potestate Principis circa sacra, de regimine ecclesia-
stico, de officio imperantium et parentum rite expla-
nare; nec varia quae in Libris Iosuae, Iudicum, Samue-
lis occurrunt loca dextre et prudenter explicare et ap-
plica-

B 3

s) Si ab J. A. HOFMANNO et RÜDIGERO discesseris.

t) Celebri quondam Theologo b. BYDDEO multum debet prudentiae
ciuilis publicae doctrina, adeo vt eius principii, quae in Elem. Phi-
los. Pract. P. III. extant, Dumviri in Republica litteraria celeberrimi,
Commentario illustrandis operam dederint. Alter est *Philoso-
phus acutissimus* b. RÜDIGERVS qui in libello: *Klugheit zu leben
und zu herrschen*; hoc officium praestitit: alter est *Œtus* ille *Ha-
lensis* b. GYNDLINGIVS cuius Discursus ad praecepta Politica Rud-
deana 4to extat, in quo tamen liua Viri optimi merito desideratur.

plicare poterunt. Inprimis vero illi qui ad Iurisprudentiae studium animum aduertunt, raro ad *ἀριστην* peruenient, quando ethices et politices principia strenue negligunt. Cum enim in priori indoles actionum moralium de quibus JCTus ex LL. iudicat, in altera status Reipublicae qui LL. regitur describatur: satis apparet quam necessaria, pro cuiusque scopo et fine, sint haec solidae Iurisprudentiae adminicula. His enim neglectis, qui proletariam tantum Iuris cognitionem sibi pariunt, vix supra Leguleiorum scientiam tandem enituntur; qui vero nobile JCTi nomen in cathedra mereri volunt pro mascula et solida Iurisprudentia, quae de rationibus Legum politicis potissimum etiam est sollicita, in interpretandis LL. ad grammaticalia, ad critica et historica prolabuntur, quae elegantioris Iurisprudentiae elogio ornant, et in suo genere non contemnenda sunt, ossa tamen et neruum verae et masculae Iurisprudentiae nondum efficiunt. Neglecta vero doctrina politica in Academiis, illis maximum affert incommodum qui vel aulae vel supremorum iudiciorum aut publicorum negotiorum ministerio se praeparare student: quippe qui in cassum in Iuris publici vniuersalis et particularis, vt et Iuris Naturae et Gentium applicatione laborant, nec unquam in publica administratione cum fructu versari possunt, quando solida Prudentiae ciuilis publicae cognitione et pragmatica Historiae ciuilis et Patriae notitia destituuntur.

§. IX.

Sed infas, vera quidem haec omnia esse, multa tamen obstare quo minus fieri possit vt doctrinae genus quod commendamus in Academiis ab Eruditis ita tradi et excoli possit, prouti ciuitatis & aulae negotia postulant. Summa rationum capita, quibus nonnulli, id quod aiunt, euincere conantur, colligam eaque in classes redigam, & quantum quidem mihi datum est ad ea respondebo. Respiciunt autem alia accusationum capita I. *Docentes* alia II. *Doctrinam* alia III. *Methodum*. Ad primam itaque classē quod attinet, causantur nonnulli 1) Raro vnum alterumue prudentiae ciuili publicae Professorem ad clavum Reipublicae sedisse aut negotiis publicis interfuisse, adeoque rerum experimentis in hac arte maxime necessariis destitutum esse. 2) aiunt experientia comprobatum esse viros admodum literatos, sed in vmbra studiorum enutritos, otii literarii nimis esse avidos, & ad res publice gerendas parum idoneos u. 3) Ignorare hinc eos plerumque ea quae in vita ciuili obtinent, vsum seculi quem *le grand monde* vocant,

u) Vide quae hae de re habet *Wicquefort in Ambassadeur P. I. p. 11.* add. *HERTIUS in Elem. Prud. civ. p. 31.* ill. *MOSERVS in Europ. Völker-Rechte zu Friedens-Zeiten nuper euulgato p. 12. §. 46.* inquit: *Die Haupt-Ursache (neglectae sc. culturae Iuris gentium Europaei et Politices) ist wohl diese, dass auch die gelehrtesten Personen erst ja gemeinlich, von pragmatischen und in gemeinen Leben unter Grossen oder Kleinen nützlichen Sachen, weder einen gründlichen Begriff haben, noch einen Geschmack daran finden, noch auch eine Anlage dazu besitzen &c. &c.*

cant, vt & morum elegantiam quam aulae seculique gen-
 nius commendet 4) Eruditos esse quidem Viros ingenui
 animi, sed parum callidos & ad fraudem acutos quod
 maxime requirat hoc doctrinae genus. 5) Latere vt
 plurimum eruditos genuinos huius doctrinae fontes &
 tandem 6) eruditos dictatoria plerumque autoritate de
 negotiis publicis pronunciare censoresque imperantium
 agere ineptos. Sat speciosa argumenta quibus diluen-
 dis nostra nunc adhibenda est, opera. Fateor itaque
 quoad 1) quod plerumque evocentur ad officia academi-
 ca, ratione doctrinae de prudentia civili publica, Viri,
 qui nullam aut parvam eorum quae in ciuitate peragun-
 tur, experientiam propriam possident, adeoque varia
 ignorant in quibus artem vt experientia faciat necesse
 est. Sed nodum video cur Vir acutus & diligens, ne-
 cessarius animi dotibus instructus assidua librorum po-
 liticorum lectione exercitatus, acri praeterea obseruatio-
 ne eorum quae fiunt & quotidie peraguntur, solida de-
 nique meditatione adiutus eo peruenire non possit, vt
 iusta prudentiae civilis publicae principia nec seruere,
 nec negotiorum publicorum formas artesque vti nunc
 sunt pro scopi ratione aliis tradere queat; licet ipse aulae
 negotiis non interfuerit, legati munus nunquam obierit
 nego-

x) Idem MOSERVS cit. loco inquit: *Vielen Gelehrten möchte es fernor an-
 genugsamer Kenntniß derer darzu erfordernden Quellen fehlen und
 noch andere mügen leicht die Mühe scheuen in einem so grossen
 aber noch ganz mit Eys belegten Welt-Meere den Durchbruch zu
 wagen, und die Enge zu passiren.*

negotia publica gerenda nunquam susceperit. Non est Doctoris politici officium vt Legatos, Ministros publicos. Consiliarios in Academiis plene perficiat, sed vt lectissimos iuuenes iis studiis dextre et prudenter imbuat, quae ad negotia publica aliquando feliciter peragenda introducant, tyrociniaque pro loci conditionisve ratione eos ponere jubeat. Certe quando officiis academicis admoventur non imbelles iuuenes, sed Viri quos durus ab ineunte atate exercuit labor, qui ut prouidus Ulysses multa uiderunt, legerunt, adnotarunt, quos denique praeter pietatem & morum integritatem acumen ingenii, et necessaria studia commendant, ad tradenda τὰ πολιτικά haud inepti erunt, licet in vno alterove ipsis desit experientia propria, quam aliena facile compensent. Alteri accusationi aliquid veri inesse videtur, dolendum enim omnino quod quandoque illi qui Eruitorum elogio ornantur ea ignorent, quae in vita civili et communi maximum vsum praestant; quippe quae vel ex institutionis negligentia, vel ex vano supercilio ad vulgi cognitionem referunt. Hinc licet multa operose agant, reuera tamen nihil agunt, omniumque sunt otiosissimi in Republica ciuili, dum in Republica literaria videntur occupatissimi. Aut enim voluptatis ex studio literarum profluentis avidissimi animū insatiabili sciendi varietate pascunt; aut ambitionis oestro perciti vanam vbique affectant πολυμαθίαν, aut lucro inhiantes mercenarie studia colunt, neglecta vera Auditorum utilitate. Sed quae diuina propter Christum est benignitas, excitantur haud pauci ex hoc ueterno, et sapienter intelligunt omnem studiorum fructum non ad explendas animi passiones, sed ad promouendam Dei gloriam, proximi propriamque utilitatem in Republica esse

C

trans-

*ut non viderentur
magis, quibusque
hominibus generatim
vultu, et vultu
suo magis habebantur*

transferendum. Ad 3) quod pertinet momentum vaga admodum est illa notio quam nostra aetas sub idea (*de la connoissance du monde*) circumfert. Duplex, quantum ego quidem intelligo, est illa cognitio, quarum prior modos agendi ab hominibus primi ordinis, quos *le grand monde* dicunt, receptos intelligit et applicat, altera autem principia horum modorum tenet *v*. De priori fateor quod abesse possit *z* a Doctore prudentiae civilis publicae, si *τὸ* ceremoniale aularum, excipias. Altera omnino potiri potest, quippe quae et ipsi maximum usum praestet, et partim in cognitione animorum consistit, partim autem eum vere prudentem et cautum efficit non astutum. Quo ipso et 4) accusationis membrum

1) *Eleganter de la Sarraz, du Franquesnay in Ministre public. p. 62 ait:*
 Connoître les manieres du monde, c'est être instruit de toutes les regles de bienséance établies et pratiquées par les gens de condition. Connoître les principes du monde c'est savoir les ressorts de leurs actions. Quand on connoit les manieres du monde on peut s'y présenter avec grace, s'y conduire avec decence, et s'y faire recevoir avec plaisir. Quand on en connoit les principes, on peut tirer parti de ses exees, se garentir de ses pieges, & se faire un plan de vie qui ne nous commette jamais avec lui. De cette double connoissance l'une fait des hommes intelligents, l'autre des hommes aimables.

2) *Idem contingere potest Erudito quod de aulico idem de la Sarraz des Franquesnay. c. I. ait: Il peut arriver aux Ministres ce qui arrive à une infinite de gens d'un autre ordre, c'est que les manieres leur tiennent lieu de fond, et que ne sachant rien, ou que tres peu de choses, ils ne faillent par jouir de tous les agrements de la societé; le commerce ordinaire de la vie est communément plus frequent et plus vif avec des gens modiquement éclairés, qu'avec ceux qui ont de grandes lumières, parceque ceux ci sont plus rares et plus occupés &c. Caeterum quae hic disputantur respiciunt illam opinionem Politicam potissimum in morum elegantia consistere, ab aliis iam confutatam. Quo tamen neutiquam morum elegantiam a Prudentiae civilis publicae cultore abesse volumus.*

brum corrui; licet enim doctrina nostra impiae ver-
 futiae fraudes & flagitia detegat & ostendat, neutiquam
 tamen detestandi vitii magistra est a: id quod profecto
 nemo melius, quam homo ingenuus Deoque concilia-
 tus euitabit. Adde quod et illud adhuc incertum, an
 acutissimi homines optime Rempublicam administrent?^b
 Quod 5) eruditos lateant genuini huius doctrinae fon-
 tes, id nondum plene capio. Aut enim per genuinos
 fontes Archiua intelligunt aduersarii, aut libros in arte
 politica maxime necessarios, aut vsum rerum. Ad ar-
 chiva quod attinet non ignoro quod in iis lateant quae
 ad solidam et accuratam publicorum negotiorum cogni-
 tionem pertinent, in primis quando de Praetensionibus et
 Obseruantis politicis agitur; sed quia doctore prudentia
 ciuili publicae in Academiis sufficit, si suos solidis
 principiis instruat, profecto non opus est vt vbique ad
 minuta quaeuis, aut nimis specialia descendat. Quod
 si vero per fontes intelligas libros politicos, hominum
 vitium est quando eos ignorant. Postquam enim artis
 typographicae beneficio egregiae nunc prostant nego-
 ciationum et actorum publicorum collectiones, opus
 C 2 tantum

- a) Seite sui nostrique seculi mores quoad haec BYDAEVS Galliae quon-
 dam ornamentum, in libro de assie eiusque partibus p. 796. depingit,
 quod in hoc libello extare vix credas.
- b) Extat CLEONIS hac de re sententia apud *Thucydidem* Hist. L. III.
 c. 37. p. 188. edit. DVBBRIANAE, quando ait: *οί τε Φαυλότε-
 ροι τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὰς ζυνεταίερας, ὡς επιτοπλεῖστον
 ἀμεινον οἰεῖσι τὰς πόλεις*: h. e. Imperitiores, si cum peritiori-
 bus conferantur respublicas plerumque melius administrare. Sed
 cum multa sint in hac Cleonis sententia ex circumstantiis a Thucy-
 dide suppeditatis adhuc monenda, curatorem huius loci discussio-
 nem aliis curis relinquo.

tantum est vt ex affiduo et prudenti eorum vsu, et ex mutis his Doctōribus prudentiae ciuilibus publicae artes et formas et agendi modos vt nunc sunt, haurias et acutus ad hunc laborem accedas. Certe qui in Academiis Commentarios historico-politicos praestantissimorum Legatorum d' Auaux, d' Estrades, literas Ossati, Arlingtonii, Templii aliorumque, quorum larga messis, et recentiora illa rerum publicae gestarum monumenta indefessa opera et maiori studio, quam HORATII Odas, aut vetusta illa antiquitatis rudera et statuas perferutatur, vtique in iis quae hodie in politico studio sunt necessaria adeo egregie profice re poterit vt scientiam consequatur ad quam alii stupent, ad quam alii nauseant. Quod 7mi momenti est, non video cur vnus alteriusve Doctōris imprudentia aut ineptiae omnem in hoc negotio philosophandi libertatem aliis ingenuis et bonae mentis Viris adimere possint. Praeterea ipsa refragatur experientia omnes eruditos qui politica tractant ea labe infectos esse, vt principum actiones et publica negotia scholastica virgula noceant.

§. X.

Accedo nunc ad ea capita quae II. ipsam *Doctrinam* respiciunt. Sunt enim qui existimant hoc Doctrinae genus 1) plane non conuenire Academiae umbris quippe in quibus non imperantes a, sed parentes sint formandi

e) Non contemno in Politico eiusmodi studia, ornant etiam quandoque, illud tantum contendo quod essentiam studii politici non ingredientur.

d) Huic opinioni fauere videtur ill. THOMASIVS qui in Cautel: circa praecogn. Iurisp. P. I. c. 16. §. 40. inquit: *Unter den Friedens-Aemtern ist das Amt eines Fürsten das vornehmste. Allein ein Studiosus*

mandi. 2) agere hoc doctrinae genus de rebus grauiſſimis, de arcanis ſtatus aliisque quae melius ex vſu in aula et in ipſis rerum argumentis & à Viris pragmaticis cognoſci poſſint quam ex Libris aut à Doctõribus umbraticis. c. 3.) Fieri non poſſe vt in affiduo negotiorum publicorum diſcurſu quo quotidie aliquid in tam magno orbe mutatur certa quaedam forma conſtitui poſſit. Sed ad haec habeo quoque quae reponam. Imum enim vtique uerum eſt quod qui proprie Imperantium nomine ueniunt, vel nunquam vel rariffime in Acedemiis inſtruantur: Sed falſa quodammodo etiam eſt theſis ſi Germaniae noſtrae faciem intuearis. Quam frequentem enim Acedemiis nunc interſunt, qui Principum, Comitumque (quorum plerique aliquando territoriorum regimen ſuſcipiunt.) S. R. I. titulo fulgent, qua arte autem illos potiffimum inſtruedos eſſe cenſes, mea quidem ſententia illa maxime quam commendamus. Praeterea perpendas eam Germaniae noſtrae eſſe faciem, vt ipſius interſit, plures eſſe qui ſtructuram Reipublicae

C 3

pu-

Studiosus Juris darf auf die Klugheit eines Fürſten nicht nachdenken, indem er ſelbſt ein Unterthan bleibt. Ein Profeſſor braucht dieſelbe auch nicht zu lehren, weil er nur Unterthanen lehret. Und wenn er auch einen Fürſten unterrichtet, ſo muß wie die Perſon des Fürſten heilig iſt, auch dieſe Lehre heilig und geheim ſeyn.

- e) MOSERI ſententia in der Anleitung zum Studio Juris p. 104. eo tenet: Die Wahrheit zu ſagen, junge Standes-Perſonen müſſen die Politic oder Regierungs-Kunſt mehr bey erfahrnen Staats-Männern als bey Profeſſoribus auf hohen Schulen ſuchen. Denn dieſe können ihnen wol eine und andre allgemeine Wahrheiten ſagen, aber ſie werden bey ihnen allein, oder aus denen von dieſer Wiſſenſchaft handelnden Büchern ſo wenig Staats-Verſtändige werden, ſo wenig einer aus denen Regeln und Kupfern der Trenchier-Fechten und Tanz-Büchern das Trenchieren, Tanzen und Fechten erlernen wird.

publicae eiusque conseruandae modos tam in genere quam in specie rite cognitos habeant, cum ad conseruationem Iurium Imperii tum ad Rerumpublicarum particularium administrationem. Certe omnes qui Principibus nostris a consiliis adesse, aut in regimine publico manus adiutrices praestare volunt nullo modo hac scientia carere possunt. Adde et illud quod ad Germanorum Academias nunc confluant exteri, quorum magis interest vt de publico Europae Systemate, de controversiis illustribus quae nunc in Europa agitantur, aliisque huc spectantibus instruantur, quam de apro in alieno fundo capto, aut de lapide terminali ambigue posito. Nec illud obstat quod maxima eorum pars qui in Academiis formantur negotiis privatis adhibentur, status privatus publico continetur, haud itaque inutile erit si et status publici pro cuiusque circumstantiis necessariam scientiam sibi parare allaborent. Accedo ad alteram obiectionem quae doctrinam concernit: Quis autem unquam vel eam solum ob causam denegaverit alicuius doctrinae tractationem Academiis, quia de rebus grauissimis agat. Nonne diuini Codicis interpretatio, in Religione institutio, animarum cura, ingeniorum in aliis scientiis sublimioribus formatio, sunt res grauissimae quippe à quibus et aeterna et temporalis hominum salus dependet, nemo autem prudens eam ob causam Academicos doctores ab earum tractatione excludet quia sunt res grauisimae. Et ridiculum profecto est vt existiment

ment nonnulli in vilissima etiam arte neminem proficere posse nisi idoneos nactus sit magistros, Reipublicae uero administrandae dexteritatem quae ad gravissima utique pertinet momenta, sponte sua hominibus obuenire. Quae de arcanis in prudentia ciuili publica crepant, dextre admodum sunt explicanda. Dantur utique arcana status cautissime tractanda; sed multa venditantur quoque pro arcanis status, quae nil minus sunt quam arcana. Probe distinguenda sunt arcana domus, arcana dominationis et imperii ut et flagitia dominationis, quod olim iam uidit Tacitus, sed singula haec discutiet acutus et prudens ciuilis prudentiae publicae Doctor et probe dispiciet de quibus publice disputare ipsi fas sit nec ne? Quod uero credant nonnulli praxin in hac arte utramque facere paginam, non nego fieri omnino posse, ut quandoque antequam dogmatici quibus mediis communis salus muniri et defendi debeat, cum libris consultant, pragmatici ad effecta consiliorum perueniant. Sed id quoque negandum non est empiricos et pragmaticos qui ex usu potius quam doctrina sapiunt, raro in uniuersum aliquid, quod certam formam habet constituere. Illi quidem Reipublicae eiusque administrandae partibus succurrere ualent, cuius cognitionem et usum sibi pararunt, in rebus quas antea iam experti sunt consilia simul inueniunt, simul

f) Eleganter argumentum de Politicis empiricis excussit. D. EL. SILBER-
RAD. Prof. Argent. in Disp. de *Politicis empiricis* a. 1712. habita.
Exempla Themistocles, Luculli, Marii, Cominaei, Mommoracii ex-
pendens.

simul exequentur, aut ubi novum aliquod et insolitum exurgit tunc haerent nec facile extricare se possunt, nisi plane insigni naturae ingeniique bonitate sint praediti; nec etiam unius hominis est ut omnia Reipublicae negotia usu comperta habeat, quorum tamen maximam partem cognoscit qui systematica ratione Civitatem tenet. Maior utique in aulis et vita civili experientiae politicae est copia quam in Academiis, praceptorum autem et experientiae alienae e historia petendae in illis maior occasio. Quod vero quoad tertium haec doctrina ita comparata sit ut in primis quoad specialia perpetuis mutationibus et vicissitudinibus sit obnoxia, nihil inde eius dignitati decedit. Respicit haec obiectio illam quaestionem an aliqua in hac arte detur certitudo, quam huic doctrinae alii iam vindicarunt g. Ut vero quae in publicis negotiis dispersa vagantur, in ordinem et classes redigantur, id omnino melius fieri potest in Academiis a Doctoribus, quam alibi a Viris civilium negotiorum multitudine oppressis, atque in agendo perpetuo occupatis.

§. XI.

Supereft ut argumenta quoque in medium producant quibus III. *methodum*, qua in tradenda prudentia civili publica in Academiis utimur incusant. Ajunt enim Politicos dogmaticos 1.) nimis esse subtiles et abstractos eosque ex autoritate librorum pendentes saepissime in partium studia et praecipua rueri. 2.) Eos anti-

g) Vid. MARTIUS in *Elem. Prud. civ.* §. 19. p. 30. & §. 20. p. 33.

tiqua tantum sectari neglectis recentioribus, et quae in vsu sunt. 3) Eos in generalioribus subsistere nec ad specialia descendere: et 4) praxin doctrinae civilis è cathedra academica plane abesse. Quod itaque ad I. nam obiectio- nem attinet; fac unum alterum in Academiis cum se- raphinis illis Doctores politicis HVNDSHAGENIO de Prin- cipio indiuiduationis in Politicis, cum SCHERBIO de formis Rerum publicarum regularibus et mixtis in abstracto, ad- huc subtiliter disputare; Maior nunc eorum est numerus qui neglectis otiosis et spinosis quaestionibus in Politicis, ad solida tendunt. Nec est cur ob id mouearis, quod ad iustae *παιδας* ac methodi regulas Politici dogmatici plera- que sollicitè revocent. Cane peius et angue fugiendi sunt in Academiis Doctores empirici; meditatio theoretica na- tura sua praecedat practica; opus tantum est vt in doctrina vitae civili nata id agas, ne meris formulis artificialibus eam includas, scholaeque quam vitae aptiorem reddas. Coer- cenda praeterea sunt impetuosa Iuuenum ingenia iusta cogitandi methodo, ne vagis ideis in politicis etiam adfue- fiant. Caeterum et illud annotari meretur, quod plerum- que illi qui a systematica methodo abhorrent, dogmaticos incusent, eos esse nimis abstractos et subtiles quodque aegre ferant quando eorum meditationes ad regulas examinamus, id quod tamen in Gallorum praecipue scrip- tis politicis saepissime maxime est necessarium i.

D

Porro

h) Quem errorem ex veteribus CICERO de LL. III. 6. ex recentioribus BOECLERVS in Instit. polit. proemio iam notarunt.

i) Vt rationem studii politici apud Gallos eo plenius intelligas quaedam ex recentioribus eorum libellis adducam: Autor libelli, *Essai sur l'É- tude de belles Lettres in 8vo* à Paris 1747. ita ratiocinatur: La con- noissance des Intérêts des Princes doit résulter de la Lecture de l'Hi- stoire

Porro quod 2.) dogmatici quandoque generalia principia tantum proponant, eaque securi inter antiquos legant, et hoc illis condonandum esse existimo. Primum enim academicae institutionis ratio postulat, vt a generalioribus incipiamus, et ad specialiora transeamus; dein personae inte-

reunt,

floire et non la preceder. Les livres de Politique ne peuvent nous donner une juste idée de vraies maximes de Gouvernement. Les Ecrits de Savans sur le Droit public, le Droit de Gens ou l'on remonte aux premiers principes font peut estre aussi peu applicables à certains evenemens dont nous sommes temoins, que les idées de la Republique de Platon aux motus de nostre siècle. Presque tous contiennent bien de reveries de suppositions chimériques, et la face du monde qui change si souvent, doit necessairement faire varier les Interêts des Princes, et deranger les Systemes de Politiques oisifs. Ce qu'on pourroit faire de mieux ce seroit de se mettre aux faits des principaux Traitez soit de Paix ou d' Alliance, ou de commerce qui unissent les Nations de l' Europe (car voilà maintenant la première base du Droit des Gens, et juger dans les circonstances de ce qu'elles doivent faire ou ne pas faire, conformément à leurs engagements respectifs. Mais ces notions ne paroissent nécessaires qu'aux personnes destinées par leur naissance aux grands emplois, le commun des Lecteurs n'a besoin que de l'histoire même pour estre suffisamment au fait des divers interêts des Souverains. Huc usque ille anonymus, sed quot in his lineis occurrunt paralipsis, hinc recte Autor diarii gallice, *Bibliothèque raisonnée*. Jan. Febr. Mart. a. 1748. p. 43. hanc censuram addidit: Voilà tout ce que dit l'Auteur sur la Politique. Le peu de cas qu'il fait des Livres de Politique, des Ecrits sur le Droit public & le Droit de Gens me paroît assez mal fondé. Il y a dans ces Ouvrages certains principes generaux qui sont communs à toutes les Nations, qui sont applicables à toutes sortes de Gouvernement, & dont la Pratique procure l'Avantage de le bienetre de la Société. La mauvaise foi des Hommes ne prouve pas qu'il n'y ait aucune regle d'equité & de justice. L'Auteur donne pour premier base du Droit des Gens des Traitez de Paix & de Commerce. Mais ce Droit n'est il pas fondé sur cette regle anterieure à tous les Traitez: ne fais pas à autrui, ce que tu ne voudrois pas qu'on te fit. D'ailleurs y a-t-il lieu de croire que celui qui la viole sans scrupule se fera un devoir d'observer plus religieusement les Traitez qu'il a contracté.

Ceterum

reunt, res reuertuntur, recentium abest invidia, et cum Eruditi plerumque in lectione antiquorum graecorum et latinorum autorum in primis sint versatissimi, facile ipsis occurrunt exempla thesibus politicis sat accommoda. Quo tamen neutquam et illud probamus, quando cuncta abs-

D 2

que

Ceterum uti Autor modo dicti Diarii politici gallici utique recte pronunciauit in hac censura, ita alius forsitan, qui in eodem Diario recensionem libelli supra à nobis memorati; *Essai sur l'Education de la Noblesse* instituit, longe aliam sententiam de Politica fouet quando T. XL. P. I. p. 141. ait: La Politique, dit l'Auteur de l'Essai, est l'Art de rendre les peuples heureux en les conduisant selon les loix & la raison. N'auroit il pas dû ajouter & selon la justice, car comme les loix sont arbitraires, & qu'on fait de la *raison* tout ce qu'on veut, il n'arrive que trop souuent qu'on rend les peuples tres-malheureux en les conduisant par une Politique qui n'est fondée que sur les loix & la raison. On conseille ici l'étude de la Politique à la Noblesse; mais c'est une science d'une bien vaste étendue & qui me paroît d'autant plus difficile à apprendre que la plupart des ses principes n'ont rien de fixe, chacun les interprete à sa fantaisie. Avant que d'apprendre aux hommes les Principes d'une saine Politique il faudroit travailler à les rendre justes & équitables. On conuient assez de cette premiere regle du Droit naturel ne fait pas à autrui ce que tu ne voudrois pas qu'on te fit, mais on ne le met pas en pratique. C'est moins la science que la Pratique qui manque aux plus fameux Politiques. Ils ressemblent à la plupart des chrétiens d'aujourd'hui qui n'ont qu'une foi morte, une foi sans les œuvres. Qu'on en juge par l'état déplorable où se trouve actuellement la plus grande partie de l'Europe. - - Hucusque ille. Ceterum obiter hic monendum esse duco, quod nonnulli admodum fallantur qui vera Iuris publici Europaei principia in notissimi Abbatis *Mably Droit public de l'Europe* quaerunt, sepiissime enim principia aulae gallicae politicae ipsi unice propria pro Principiis Iuris gentium Europaei nobis venditat. Quae autem Anglorum nunc sunt Principia politica, potissimum ex libris: *Pensées libres sur la Religion, l'Eglise & le bonheur de la Nation* 1738. 12. à Amst. *WARBURTONII* *Dissertationes sur l'Union de la Religion de la Morale & de la Politique* 1742. à la Haye. 8vo. *THOMAE GORDONII* *Discours historiques & politiques sur le Tacite*. 2 Vol. 12. à Amst. 1742. videre licet, quae utique magis coherent quae Gallorum, principia.

que discrimine seculo nostro adaptare student, cum et alia sit rerum publicarum nostrarum facies, alia sacrorum indoles, aliae denique magistratuum formulae. Quod 3.) dogmatici nostri quandoque ab iis abstineant quae nouissime in negotiis publicis peraguntur, et quod ad specialia non ubique descendant, prudentiae est, cum eiusmodi casus saepe illa tangunt, quae ad dominationis et imperii prudentiam pertinent, de quibus nimis aperte disputare periculosum aequae ac Reipublicae noxium esse potest. Accuratio harum rerum cognitio non cadit in sphaeram academi- arum. Ea enim quae in republica recentissime tractantur non emanare solent; celari ea opus est, et officium postulat, praeterea singularium rerum exactam postulat notitiam, et in adyta rerum publicarum ei penetrandum qui vere de iis iudicare uelit ^k. Adde et illud quod peculiare quandoque circumstantiae status emergant, quae exigunt ^l ne de una alteraue thesi politica, alias

k) Maxime hic commendari meretur ADAMI RECHENBERGII Diss. de Moderatione iudicii in causis publicis Lips. a. 1679. habita.

l) Atque in eo peccasse mihi videtur Autor libelli, superiori anno regio edicto in Suecia prohibiti, qui titulum gerit: *Civile imperium juxta Originem et naturam suam consideratum*. 8vo. Abunde notum est scintillas controversiarum quae inter Russos & Suecos nunc agitantur ex suspitione illa ortas esse: Suecos de immutanda Regiminis forma agitare consilia. Russi his conatibus ut obicem ponant vi Conventionum & Tractatum obligatos se existimant. Vtraque gens de laesa amicitia conqueritur, hinc ille Declarationum cumulus. Sueci ut omnem Russis praeripiunt occasionem conquerendi quod gens subinde praepararetur ad novam Regiminis formam, & hunc, uti dixi, libellum proscribendum esse crediderunt. Autor eius vocatur JOHANN MARTIN JOHANNSSON Philosophiae Magister, qui eum in lingua patria excudi curavit, Principi regio Gustavo dicitur & in Praefatione Thesis hanc defendit: Boni civis esse Imperanti praestare obedientiam perfectissimam, non vero coecam, aut passivam uti Angli

alias in se innoxia, nimis candide sententiam nostram proferamus. Id vero quod 4.) palmarium esse existimant; praxin nimirum politicam e cathedra academica plane exulare, nunc quoque discutiendum est. In ipsis rerum et negotiorum publicorum argumentis in Academiis versari uti iam dixi, per rei naturam haud licet. Rerum autem quae nunc geruntur argumenta ad praecepta politica examinare, et exempli loco ostendere, nondum, quantum quidem scio prohibitum est, nec ab optimo quoque Prudentiae civilis publicae Doctore negligitur. Reliquae exercitationes politicae academico-practicae vel eo tendunt ut in Collegiis priuatis, (quod quidem nondum adeo frequens, fieri tamen quandoque assolet) varia Themata politica proponamus, e genuinis Prudentiae civilis publicae principiis eruenda et discutienda: aut ut in Disputationibus publicis eiusmodi Themata Eruditorum examini submittamus. Enatae inde sunt, tot egregiae Disputationes politicae de grauissimis seculi nostri negotiis ^m et optandum modo esset, ut frequentiores adpareant, et liberior earum nonnullis in locis permittatur censura. Saepe etiam Eruditi in scriptis fugitiuis (quae, *pieces volantes*, vocant,) praestantissima Themata politica enucleant, et expendunt.

D 3

dunt.

gli loquuntur. In ipso opusculo philosophandi libertate utitur, & vbiq; egregiam patrii status notitiam ostendit, & generalia Principia ita proponit, ut facilis eorum ad domestica exempla fieri possit applicatio. Prodit etiam germanice in 8vo. iste libellus, & ab aliis iam annotatum est, Autorem potissimum insistere illis principiis quae LOECKIUS in opusculo proposuit, quod sub titulo: du Gouvernement civil ou P on traite de l'Origine des societez publiques à Amsterdam 1641. 8vo prodit.

^m) Eminent inter illas nunc ill. MASCOWII, TREVERI, STRVEII, KRESSII aliorumque exercitationes academicae.

dunt n. Quae omnia satis edocent et praxin politicam, quantum quidem academicae uitae ratio permittit, non plane exulare in cathedris academicis.

§. XII.

Quamuis autem ex haecenus deductis, vt confido satis appareat eruditis in Academiis Institutionis politicae facultatem nec esse denegandam, nec eos plane incapaces esse ad tradenda ea quae ad publicorum negotiorum formas spectant. Fuere tamen omni tempore, inprimis autem nostro, qui existimarunt nondum sufficere iuuentuti uitae civili aut aulicae destinatae haec tyrocinia academico-politica, sed aliis institutis opus esse ad firmandos eorum animos in prudentiae civilis publicae doctrina et usu. Et recte quidem si in genere illud affirmes, tribus enim potissimum mediis rite perficitur studii politici cursus. Inchoatur 1) doctrina, excolitur 2) conuersatione cum Proceribus et Legatis, et peregrinatione prudenter suscepta, absoluitur 3) usu. Ast cum Viri Patriae salutis studiosissimi intelligerent, nec peregrinationum, vt in aliis ita etiam in hoc negotio non adeo

•) Quod inprimis a cl. SCHMAVSTO fieri affolet.

- o) Recte & sine partium studio de la Sarraz au Franquesnay c. l. p. 106. quatuor commendat media inquires: La premiere de ces voyes est celle des Ecoles publiques par rapport aux pays dans les Universités des quels il y a des Professeurs en Droit public (sub quo Galli etiam plerumque doctrinam politicam complectuntur) Quoique on sçache fort bien que ce que l'on y apprend la dessus ne soit jamais capable de former seul un Ministre, il ne faut pas s'imaginer que ce moyen soit inutile - - - La seconde voie est celle de la lecture des Traités - - - La 3ieme voie est celle de la reflexion de la meditation & des conuersations - - - La 4trieme e'est celle de la Pratique on les autres connoissances reçoivent le sceau de leur acheuement par l' experience.

adeo apud omnes tantos inesse fructus quantos expectarunt; praeterea cum difficile admodum sit, nec omnibus liceat, ex Proceribus et Legatis, ea exquirere quae ad prudentiae civilis publicae usum faciunt; de aliis modis cogitarunt, quibus adaugeri possit prudentiae civilis publicae doctrina. Varia itaque excogitarunt nova instituta, quorum vnum alterumue nunc expendam. Et primo quidem D. GOTTLIB SAMUELIS TREVERI cultae de *Academiae politicae instituto, a principibus summis tentato, in usus academicos conuertendo*; Observationis mentionem faciam p. Dein consilium adducam, IOH. ADOLPH. HOFMANNI in egregio de *Republica* libro 9. „Ne Viri sapientes, inquit, ingens thesaurus Imperiorum deficiant seminarium Reipublicae instruendum videtur in quo Iuuenum selectioris indolis certus numerus ad futuros Reipublicae usus formetur.

„Hic

p) Extat illa in *Annal. Acad. Juliae Semestri XI. p. 131.* Sed parum proderit adversariis haec cl. TREVERI observatio, totus enim in eo est ut ostendat, manuductionem ad veram solidamque prudentiae civilis indolem non requirere peculiaria in Republica seminaria, sed ea expectari posse ab academiis modo & docentes & discentes strenue faciant, quod sui est officii. Refert itaque ex BURNETO & LARREIO, partim ea quae Henricus VIII. de instituenda noua Schola politica agitavit consilia, partim illa quae tentata quidem fuerunt sub Ludouico XIV. a Marchione de Torcy, sed ad effectum non perducta fuerunt. Interim Academiae huius Politicae ideam cl. TREVERVS fundamenti loco ponit & egregie ostendit, singula haec quoque in Academiis nostris tractari posse, exceptis tantum iis quae in rebus nouissimis a Legatis, status secretariis, aliisque Academiae Parisiensi politicae administrari debuissent. Interea illud principibus nostris commendat ut curent, quo studia literarum in usus politicos vergentia in scholis suis gratiori cultu efflorescant, ut docentes & discentes largioribus stipendiis alantur, & lautissima librorum supellex colligatur, omnibusque ad promouendas scientias inprimis pateat.

q) L. IV. cap. X. p. 216. edit. lat.

„Hic cum duplex sit pacis ac belli in duas classes haec
„Academia discriminabitur, vna quae Iuuenes pacis, altera
„quae belli artes doceat illos quibus ad bellum prompta
„esse videntur ingenia: ita tamen vt vna classis alterius
„Magistris pro lubitu vti queat. Ad pacis negotia per-
„tinent praeterea quae iam supra commemorauimus, sci-
„entia Iuris Naturae, Patriae eiusque conditionis intima no-
„titia; vicinorum denique populorum linguarumque
„Europaearum, doctrina morum insuper et administra-
„tionis ciuilis, quae singula illustrat et perficit historia.
„In hac ego multum iuuenibus illis diligentiam ponen-
„dam esse arbitror, et inprimis in vniuersali, vbi non mo-
„do res gestae, sed causae etiam, modus, exitus, circum-
„stantiae expendendae sunt, & ad praesentem Rempubli-
„cam nostram accommodandae, quod simul rerum pa-
„triarum historiam efficiet accuratiorem, veraeque *pruden-*
„*tiae* tum *domesticae* cum *publicae* et ciuili viam ape-
„riet &c. Haec HOFMANNVS. Ast quid opus nouo
feminaria Reipublicae? nonne illae scientiae quas com-
mendat HOFMANNVS v. g. Ius naturae, Historia Pa-
triae, Doctrina morum, Notitia Rerumpublicarum, Lin-
guae Europeae, Politica, Historia vniuersalis abunde
in illis docentur? nihil itaque ex HOFMANNI con-
silio noui emolumenti iuuenibus qui ad studia politica
animum adpellunt accedit, quippe qui omnia illa quae
desiderat in Acedemiis addiscere possunt, dummodo
pru-

prudenter studiorum rationem ineant^r. Tertius quem nunc excito est CHRISTIANVS WOLFIVS seculi nostri Philosophus longe celeberrimus, qui in libello quem de vita civili et politica composuit^s, emendandae doctrinae de prudentia civili publica curam in Societatis alicuius literariae, quae nostra aetate etiam Academiarum nomine ornantur, transfert. Sed pace Viri celeberrimi quod dixerim, doctrinae academicae de prudentia civili publica, et institutioni Iuuentutis, nec ex hoc instituto multum auxilii, nisi ex eo, quando docentes noua ista inuenta societatis literariae, quam commendat, in vsu Auditorum conuertant. Membra enim eiusmodi societatis in inuestigandis tantum nouis inuentis politico oeconomicis occupantur, non autem in erudiendis Iuuenum animis, et in praeparandis iis ad vsus publicos, quippe ad quod negotium et lauta quibus fruuntur stipendia, et meditationes sublimiores quibus occupantur, eos, admodum difficiles reddunt; Requiritur praeterea Viri, ad talem societatem qui totius prudentiae civilis publicae ambitum mente iam tenent et de incrementis doctrinae vnice sint

E

folli-

r) Et id est quod cl. TREVERVS^r latius deduxit c. l. p. 142 seq.

s) S. die Gedanken vom Gesellschaftlichen Leben der Menschen und dem gemeinen Wesen p. 249. §. 306. Aus eben der Ursache, weil die Academie der Wissenschaften alle Wahrheiten sammeln, und durch neue Erfindungen vermehren soll, so muß sie alle Einrichtungen, die man in einem Staate hat, sie mögen Policy, Cammer oder andere Sachen betreffen, so sorgfältig als andre Wahrheiten untersuchen und durch genaue Ueberlegung erwegen &c. &c.

solliciti. Superest itaque vt ad aliud institutum accedam, quod est ill. MOSERI, superiori anno Hanoviae promulgatum. Cum enim Senex venerandus uarias passim de neglecta doctrina politica mouisset querelas, procul dubio intellexit necesse esse vt qui tulit consilium, ferat etiam auxilium. Fateor, diu me ancipitem tenuisse consilium, cum de eius instituto mihi iudicandi imponeretur necessitas. Non solum enim Vir eximius experiundo in Academia didicit, quae sit tradendae prudentiae ciuilis publicae ratio, sed et, uariis multiplicibusque experimentis cognitos perspectosque habet in negotiis publicis agendi modos, rerumque tam quae in Ecclesia quam Republica geruntur est peritissimus, quarum notitiam indefesso studio fauente Deo sibi parauit. Ast ingenue, vt soleo, sententiam meam de eius instituto dixi, t. quam etiam scriptis suis inferere haud dedignatus est.^{u.} Pauca itaque ea de re tantum nunc addo libereque profiteor Eius institutum nec ad institutionis academico-politicae, nec ad societatis literario-politicae formulam, vt mihi quidem uidetur, adhuc componi posse. Quibus enim prima scientiarum, quae ad prudentiae ciuilis publicae indolem, spectant fundamenta desunt parum ex instituto proficient. De his autem tradendis, in idea quam de instituo dedit, alium silentium. Quod ad alterum attinet, fatis quidem cl.

z) in der neuen Europ. Fama P. 167. p. 825 seq.

v) in der wiederholten Nachricht, von einer Staats- und Canzley-Academie. p. 41 seq.

cl. MOSERVS speciminibus Hanoviae haecenus editis, docuit, eum dignissimum eiusmodi Societatis literariae, quae novissima etiam rerum in Republica & Ecclesia gestarum monumenta oculo politico perlustrat, esse membrum; sed ubi sunt reliqui focii qui eadem praestant. In speciminibus quae haecenus edidit, neminem nisi filium inuenio qui paria tentare velit. Sed satis de his, ne vel ex invidia odio ambitione alioque prauo affectu scripissse videar. Non is sum qui credat omnem sapientiam & diuinam & humanam, Academiarum aut scholarum cancellis contineri. Latent quandoque alibi qui longe praestantiorum eruditionem sibi pararunt, quam excellentissimi & famigeratissimi Professores in Academiis. Sed latent quoque non raro in Academiis Viri qui maiorem conscientiae quam fama rationem habent, quique acutissime eos pervident, qui nil nisi oracula crepant. Maior in Academiis in proponenda doctrina & scriptis euulgandis requiritur cautio & attentio, adsunt qui nos ubique observant, qui inuitos nos quandoque ab erroribus retrahunt, quando soli sapere nobis videmur. Persaepe tandem optavi, ut Viri qui post exantlatos labores civiles secessum quaerunt, vel eruditi usu etiam periti & qui idem agitant consilium in Academiis commigrarent, & consiliis suis & politicos dogmaticos & iuvenes futuris usibus Reipublicae praeparandos adiuuarent. Egregium hoc foret medium, alterum proficiendi modum in Prudentia civili publica, qui est *Conuersatio*, quique omnino

in Academiis deest, introducendi. Sed ad pia, hoc quoque forsan spectat, desideria.

§. XIII.

Nihil itaque superest quam ut ex his quæ proposui nonnullas Conclusiones eliciam in Prudentiæ civilis publica doctrina academica admodum necessarias. *Prima* itaque sit, omnem Politicis dogmaticis dandam esse operam ne præstantissimæ & nobilissimæ artis tractionem & culturam eripi sibi patiantur. *Alter* ut medium teneant in illis quæ doctrina academica & quæ vsus rerum vnicè sibi vindicant. *Tertia* veniam dandam esse Politicis dogmaticis quando in controuersis Potentiorum vetus illud, *Non liquet* nonnunquam adhibent. *Quarta* ut omnia impedimenta remoueant quæ in excolenda hac doctrina nobis obstant. Varia sunt illa impedimenta, quatuor autem potissimum adducam quibus maxime in hac doctrina premimur. Et *primum* quidem *impedimentum*, quod mireris, in ipsa doctrina latet. Ea enim illius est conditio ut non solum difficilis, sed & odii inuidiæ periculique plena existat. Prudens politicus rectè prudenti medico comparatur x. Vitia itaque status quandoque sunt detegenda, quod dolet, fumos aularum & ministrorum non raro ostendere necesse est, quod odium & inuidiam excitat. Rectè quoque adnotauit cl. TREVERVS y quod ratio status sæpe non ferat, ut politicæ doctrinæ lumina ciuium

x) Vid. Aristot. L. I. Ethic. Nicom. c. VI.

y) c. l. p. 135.

um oculos illustrent iisque viam declarent altius in Principum procerumque aulae actiones penetrandi. Hinc illud mature nobis occinunt: *Marum de tabula*. Obseruauerunt praeterea Viriacutissimam² eam temporum nostrorum conditionem esse vt arbitraria et absoluta velit imperia, quae sana doctrina prudentiae ciuilibus publicae temperat. Difficillimum itaque nostro in primis tempore, vt in doctrina hac Scyllam & Charybdin, *Machiavellesimum* & *Monarchomachisimum* evites, quippe quorum vterque Reipublicae vitalia exedit. *Alterum impedimentum* in docentibus quaerendum, qui non raro moniti illius prudentissimi; *nec temere, nec timide*, immemores hanc doctrinam negligunt, nec strenue defendunt, licet officij, conscientiae & temporis ratio eorum aures vellicet. *Tertium impedimentum* discen- tium est, qui inter molles Academiaram delicias duram illam quam sapientes de doctrina nostra effingunt ideam a

E 3 &

2) CLERICI Parrhasiana p. 211. & cl. TREVERYS in Commentatione quam sub titulo: Monstrum arbitrarij iuris territorialis a LL. Imperij è Germania profigatum in 4to edidit: vbi sub initium inquit: Torus fere orbis terrarum factus est HÖBBESIANVS: adeo imperium non dicam despoticum, saltem absolutum & arbitrarium vbiuis loci defendendi commendari exerceri solet, &c. &c. et quae sunt reliqua lectu digna.

3) Prudentem Virum definimus Virum bonum & in publicis priuatisque negotijs, solide sapientem, qui nihil temere aut trepide omnia caute & constanter agit & statum praesentem ciuitatis tuetur. Cuius pectus generoso honesto incoctum pietatem tanquam omnis felicitatis & vitae beatae matrem colit, omniaque consilia ad sacro sanctam veram Religionis ancoram alligat strenuus vbiq; vindex litibus minuendis studet, qua primo domos, hinc gentes & familias, ac postremo ipsos ordines in fa-

ctiones

& animis imprimere, & moribus iam in Academiis exprimere refugiunt. *Quartum* denique *impedimentum* est vana illa ac impia peruasio: doctrinam prudentiæ ciuilibus publicæ absq; diuinæ Prouidentia & veræ religionis cultu posse tradi, addisci & exerceri. Quam exigua autem etiam in publicis negotiis est sapientia humana: quum arte in Ciuitate Ecclesia & Respublica cohærent, quibus motibus vtraque nunc agitatur, a Politico probe ponderandis. Candide itaque & ingenue colat omnis Prudentiæ ciuilibus publicæ cultor Pietatem, non illam quidem quam autores clasfici nobis commendant, nec illam quæ nostro inprimis tempore Politicis sub vario schemate imponere cupit, sed illam quam sacræ literæ & purior ecclesia nobis commendat b: quæ τὸ μυστήριον τῆς πίστεως, ἐν καθαροῦ συνειδήσει seruat, quæque cum Dauide perpetuo ingeminat. Institue me Iehovah in ratione tuorum decretorum vt ea prorsus exequar. Pf. CXIX, 33. Paucis vt cuncta complectar finio verbis Conringianis c: Et dogmatici requiruntur scriptores qui in locandis fundamentis totius ætius Philo-
sophiæ, quo nostra inprimis quoque doctrina spectat, oc-
cu-

eliones perniciosissimas distrahere solent. Fides ei præcipuum humani generis est bonum quam aut fociis aut hostibus, fallere nefandum censet. Sero prandere noctes insomnes ducere, quin vitam ipsam qua nihil dulcius est pro libertate & bono publico profunderere non veretur. vid. EV. OTTONEM in Præfat. ad Notit. Rerumpubl.

b) V. DANHAVERYS in Progr. Pol. lib. add. P. CYNÆVS in Proleg. Libr. de Republica Ebræor.

c) in Diss. de civili prudentia §. 2.

cupentur, & parænetici qui ad virtutis studium nos incitent potius, quam de eodem acute differere doceant, & denique ii qui Deo ipso doctore fastigium toti imponant structuræ modumque ostendant, quo non ad hanc tantum ciuilem & temporariam felicitatem, sed alteram etiam illam sæternam & interminabilem beatitudinem cum Deo propitio pertingere queamus.

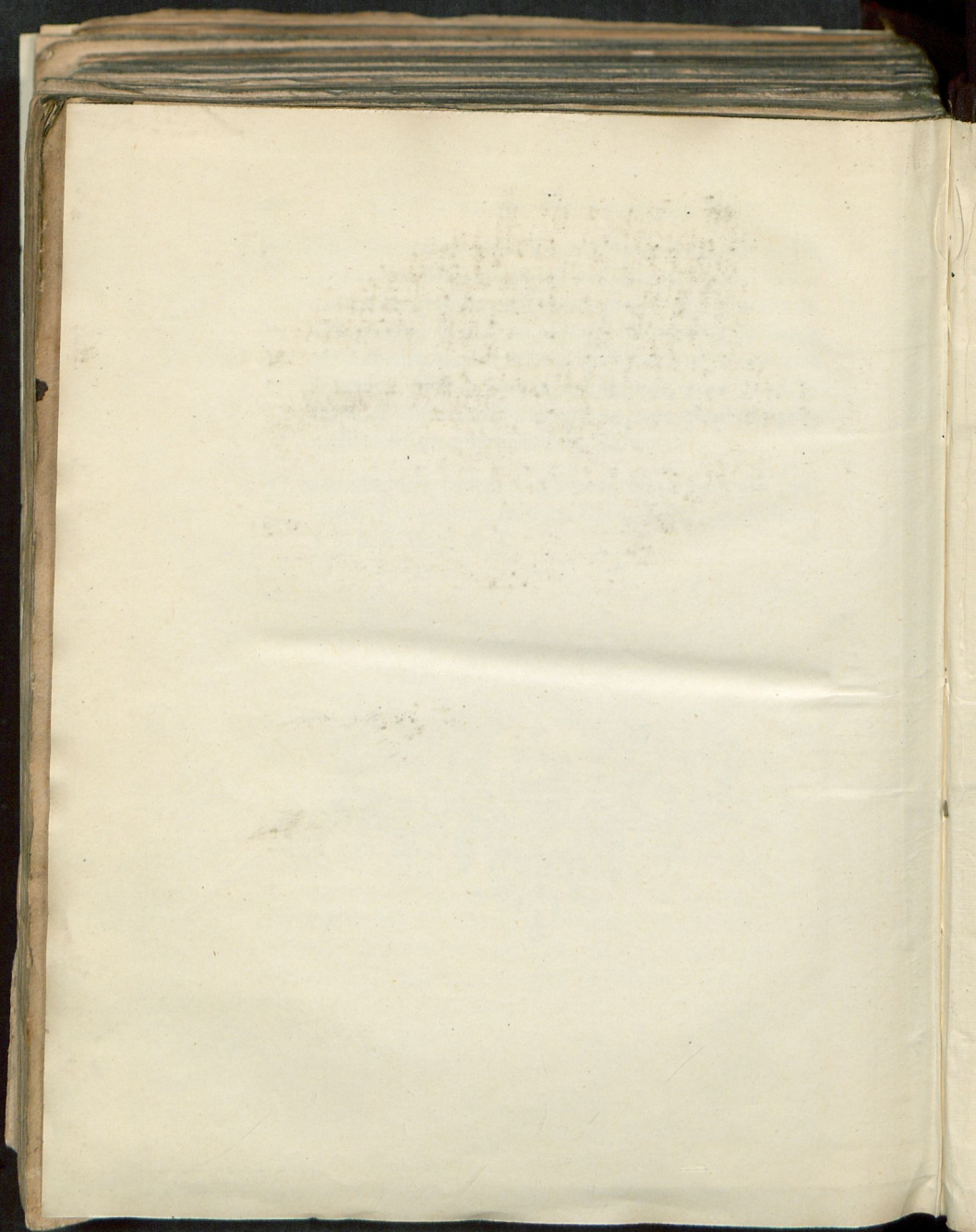
COROLLARIA.

- 1) Non opus est *Grammatica politica*, quam nonnulli non-
stra ætate effingunt.
 - 2) Literarum humaniorum & Philosophiæ studium ne-
cessarium omnino est Politico, vt ei autem totum
se tradat, a scopo alienum est.
 - 3) Mature Politicus Theologiam naturalem & reuela-
tam coniungat, ne in Atheismum aut falsam Pru-
dentum Religionem incidat.
 - 4) Fallitur Hobbefius; quando inter rebellionis causas
maximas numerari posse statuit, librorum politico-
rum quos scripserunt veteres Græci & Romani, le-
ctionem.
 - 5) Historia ecclesiastica ita tradenda est Politico, vt ad
habitu religionis christianæ ad vitam ciuilem &
contentionem inter Imperium & sacerdotium ma-
gis, quam ad alia respiciat.
- 6) Re-

- 6) Recte *Cleobulus* apud BARCLAIVM in *Argenide* L. III. c. 12. ait: Maiores nostri res suas ad seculi, quale tunc erat genium, curauere; nobis pro diuersitate temporum, in quæ incidimus, interdum pro salute est a mente eorum & consiliis abire: vt & profanae superbiae putem vbiq; a vitam negligere prudentiam, & absurdum reuerentiæ genus quod nos perpetuo eorum institutis velit addicere.
- 7) Non nisi duo fontes sunt Interpretationis realis iuridicæ: Ius naturæ, & notia status historico-politica v. l. 6. ff. de J. & J.

Leipzig, Diss., 750

ULB Halle
007 012 837

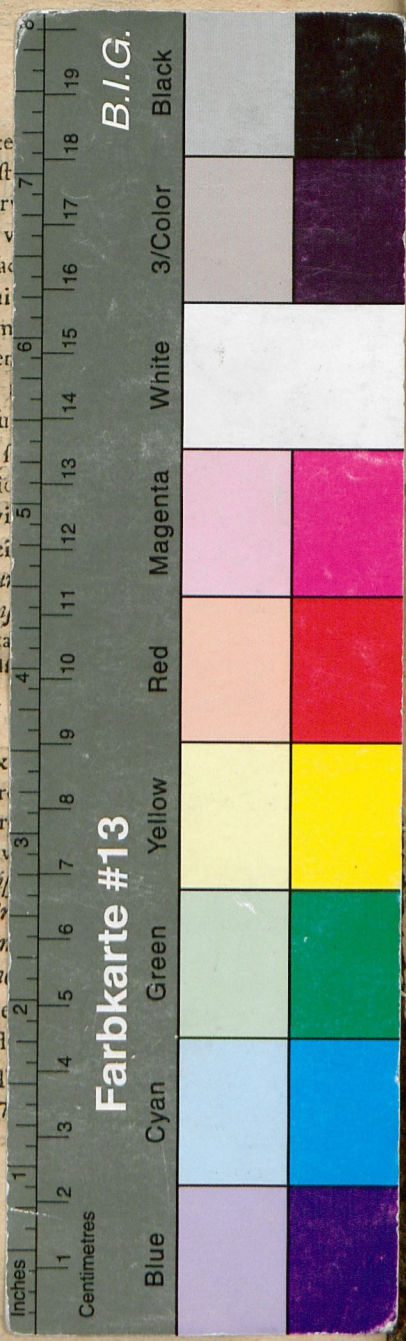
3

TA → OL

~D78

5500

7N.
1750, 29
a
m
2

DE
DOCTRINA
PRVDENTIAE CIVILIS PV-
BLICAE IN ACADEMIIS,

PRO LOCO

IN

AMPLISSIMA FACVLTA TE PHILOSOPHICA

OBTINENDO

AD D. 30 SEPTEMB. A. MDCCL.

PRIMVM

DISPV TABIT

M. GOTTLIEB SCHVMANN,

GORLIC. LVSAT.

LIPSIAE,

APVD GEO. WILH. POUILLARD.

